

La Jeune France

Le Groupe Vocal de France

Dirigent Michel Tranchant

Concertgebouw, Kleine Zaal
vrijdag 27 juni | 20.15 uur

La Jeune France

Dirigent

Michel Tranchant

Sopranen

Marie-Claude Vallin

Cécile Claude

Véronique Hazan

Alten

Doris Reinhardt

Martine Vienney

Madeleine Jalbert

Tenoren

Stuart Patterson

Etienne Lestringant

Anton Elder

Bassen

Pascal Sausy

James Gowings

Philippe Dessandré

Maurice Ravel

Trois Chansons (1914-1915)

- Nicolette
- Trois beaux oiseaux du paradis
- Ronde

Francis Poulenc

Sept Chansons (1936)

- La blanche neige
- A peine défigurée
- Par une nuit nouvelle
- Tous les droits
- Belle et ressemblante
- Marie
- Luire

Daniel-Lesur

Le Cantique des Cantiques (1953)

- Dialogue
- La voix du bien-aimé
- Le songe
- Le roi Salomon
- Le jardin clos
- La Sulamite
- Epithalame

P A U Z E

André Jolivet

Epithalame (1953)

- Moderato
- Allegro
- Allegro Maestoso

Olivier Messiaen

O Sacrum Convivium (1937)

Trois Chansons

Maurice Ravel

I

Nicolette

Nicolette, à la vesprée,
 s'allait promener au pré,
 Cueillir la pâquerette,
 la jonquille et le muguet
 toute sautillante, toute guillerette
 Lorgnant ci, là
 de tous les côtés
 Rencontra vieux loup grognant
 Tout, hérissé, l'oeil brillant
 Hé là!
 ma Nicolette, viens tu pas chez Mère Grand?
 A perte d'haleine, s'en fuit Nicolette,
 Laissant là cornette et socques blancs
 Rencontra page joli
 Chausses bleues et pourpoint gris:
 Ah! page joli
 Hé Là! ma Nicolette,
 veux-tu pas d'un doux ami?
 Sage, s'en retourna,
 A coeur
 très lentement
 pauvre Nicolette, coeur mari
 Rencontra seigneur chenu
 Tors, laid, puant en ventru
 ma Nicolette veux-tu pas tous ces écus?
 Vite fut en ses bras,
 bonne Nicolette n'est revenue

II

*Toirs beaux oiseaux du Paradis**Maurice Ravel*

Trois beaux oiseaux du Paradis,
 (mon ami z-il est à la guerre)
 Trois beaux oiseaux du Paradis
 Ont passé par ici.
 Le premier était plus bleu que ciel
 (Mon ami, z-il est à la guerre)
 Le second était couleur de neige,
 Le troisième rouge vermeil
 Beaux oiselets du Paradis
 (Mon ami z-il est à la guerre)
 Beaux oiselets du Paradis, qu'apportez par ici?
 Et porte un regard couleur d'azur.
 (ton ami z-il est à la guerre)
 moi, sur beau front couleur de neige,
 Un baiser dois mettre, encor plus pur
 Oiseau vermeil du Paradis
 (Mons ami z-il est à la guerre)
 Oiseau vermeil du Paradis, que portez-vous ainsi?
 Un joli coeur tout cramoisi
 (ton ami z-il est à la guerre)
 Ah! je sens mon coeur qui froidit
 Emportez-le aussi

III

Ronde

N'allez pas au bois d'Ormonde,
 jeunes filles,
 n'allez pas au bois:
 Il y a plein de satyres, de centaures,
 de malins sorciers,
 Des farfadets et des incubes,
 Des ogres, des lutins,
 Des faunes, des follets, des lamies,
 Diables, diabolots, diabolins,
 Des chèvre-pieds, des gnomes,
 des démons, des loup-garous,
 des elfes, des myrmidons,
 Des enchanteurs et des mages,
 des stryges, des sylphes, de moines bourus,
 des cyclopes, de djinns, gobelins,
 korrigans, nécromans, kobolds
 N'allez pas au bois d'Ormonde,
 jeunes garçons
 N'allez pas au bois,
 Il y a plein de faunes, de bacchantes
 et de males fées, garçons, n'allez pas au bois,
 Des satyresses, des ogresses, et des babaïagas,
 Des centaures et des diables,
 Goules sortant du sabbat,
 Des farfadettes et des démons,
 Des larves, des nymphes, des myrmidones,
 d'hamadryades ménades, naïades, thyades, follettes
 gnomides, succubes, gorgones, gobelins Ah!
 N'allez pas au bois d'Ormonde
 Hélas! plus jamais n'irons au bois.
 Il n'y a plus de satyres,
 Plus de farfadets, plus d'incubes,
 plus de nymphes, ni de males fées.

Plus d'ogres, de lutins,
 De faunes, de follets, de lamies,
 Plus d'ogresses, non.
 Diables, diabolots, diabolins,
 de chèvre-pieds, de gnomes, de démons,
 de satyresses, non,
 Plus de faunes's non!
 De loups-garous, ni d'elfes, de myrmidons,
 Plus d'enchanteurs, ni de centaures's,
 de naïmages, de stryges, de sylphes, de moines bourus,
 de cyclopes, de thyad's, ni de ménad's,
 d'hamadryad's djinns, de diaboloteaux,
 d'éfrits, d'aegyans, de sylvains, gobelins,
 korrigans, nécromans, kobolds Ah!
 N'allez pas au bois d'Ormonde
 Les visé's vieilles, les malavisés vieux les
 ont effarouchés Ah!

La Blanche Neige

Guillaume Apollinaire

Les anges les anges dans le ciel
 L'un est vêtu en officier
 L'un est vêtu en cuisinier
 Et les autres chantant
 Bel officier couleur du ciel
 Le doux printemps longtemps après Noël
 Te médaillera d'un beau soleil
 D'un beau soleil

De cuisinier plume les oies
 Ah! Tombe neige
 Tombe et que n'ai je
 Ma bien aimée entre mes bras

Paul Eluard
A peine défigurée

Adieu tristesse
Bonjour tristesse
Tu es inscrite dans les lignes du plafond
Tu es inscrite dans les yeux que j'aime
Tu n'es pas tout à fait la misère
Car les lèvres les plus pauvres te dénoncent
Par un sourire
Bonjour tristesse
Amour des corps aimables
Puissance de l'amour
Dont l'amabilité surgit
Comme un monstre sans corps
Tête désappointée
Tristesse, beau visage

Par une nuit nouvelle
Paul Eluard

Femme avec laquelle j'ai vécu
Femme avec laquelle je vis
Femme avec laquelle je vivrai
Toujours la même

Il te faut un manteau rouge
Des gants rouge un masque rouge
Et des bas noirs

Des raisons des preuves
de te voir toute nue
Nudité pure ô parure parée
Seins ô mon coeur

Tous les droits
Paul Eluard

Simule
L'ombre fleurie des fleurs suspendues au printemps
Le jour le plus court de l'année et la nuit esquimau
L'agonie de visionnaires de l'automne
L'odeur des roses la savante brûlure de l'ortie
Etends des linges transparents dans la clairière de tes yeux
Montre le ravages du feu ses oeuvres d'inspiré
Et le paradis de sa cendre
Le phénomène abstrait luttant avec le aiguilles de la pendule
Les blessures de la vérité les serments qui ne plient pas
Montre-toi
Tu peux sortir en robe de cristal
Ta beauté continue
Tes yeux versent de larmes des caresses de sourires
Tes yeux sont sans secret
Sans limites

Belle et ressemblante
Paul Eluard

Un visage à la fin du jour
Un berceau dans les feuilles mortes du jour
Un bouquet de pluie nue
Tout soleil caché
Toute source des sources au fond de l'eau
Tout miroir des miroirs brisé
Un visage dans les balances du silence
Un caillou parmi d'autres cailloux
Pour les frondes des dernières lueurs du jour
Un visage semblable à tous les visages oubliés

Marie
Guillaume Apollinaire

Vous y dansiez petite fille
Y danserez-vous mère-grand
C'est la maclotte qui sautille
toutes les cloches sonneront
Quand donc reviendrez vous Marie

Les masques sont silencieux
Et, la musique est si lointaine
Qu'elle semble venir des cieux
Où je veux vous aimer mais vous aimer à peine
Et mon mal est délicieux

Les brébis s'en vont dans la neige
flocons de laine et cieux d'argent
Des soldats passent et que n'ai je
Un coeur à moi ce coeur changeant
Changeant et puis encore sais-je

Sais-je où s'en iront tes cheveux
Crépus comme mer qui moutonne
Sais-je où s'en iront tes cheveux
Et tes mains feuilles de l'automne
Que jonchent aussi nos aveux

Je passais au bord de la Seine
Un livre ancien sous le bras
Le fleuve est pareil à ma peine
Il s'écoule et ne tarit pas
Quand donc finira la semaine
Quand donc reviendrez vous Marie

Luire
Paul Eluard

Terre irréprochablement cultivée,
Miel d'aube, soleil en fleurs,
Coureur tenant encore par un fil au dormeur
(Noeud par intelligences)
Et le jetant sur son épaule:
„Il n'a jamais été plus neuf,
Il n'a jamais été si lourd”
Usure il sera plus léger
Utile
Clair soleil d'été avec:
Sa chaleur, sa douceur, sa tranquillité
Et, vite
Les porteurs de fleurs en l'air touchent de la terre

Le Cantique des Cantiques

Alleluia
A ma cavale (attelée au char) de Pharaon
Je te compare
Mon bien aimé est à moi comme un bouquet de myrrhe
qui repose entre mes seins
Que tu es belle ma bien aimé
Que tu es beau mon bien aimé que
Tes yeux sont des colombes
Comme le lis entre les chardons
Telle est ma bien aimé entre les jeunes filles
Comme le pommier parmi les arbres du verger
Tel est mon bien aimé parmi les jeunes hommes
J'ai désiré son ombrage et son fruit est
doux à ma bouche
Et m'y suis assise
Il m'a menée au cellier du vin
Et la bannière qu'il dresse sur moi
c'est l'amour
Filles de Jérusalem n'éveillez pas la bien aimé
avant l'heure de son bon plaisir

La Voix du Bien-Aimé

Shéma
J'entends mon bien aimé voici qu'il arrive
sautant sur les montagnes, bondissant sur les collines
Mon bien aimé est semblable à une gazelle
A un jeune faon
Ma belle bien aimé élève la voix
Il me dit
Lève toi hâte toi ma colombe et viens
Car déjà l'hiver est passé
La pluie s'en est allée et retirée
Sur notre terre les fleurs sont apparues
La voix de la tourterelle
s'en fait entendre
Le figuier a produit ses figues
Les vignes florissantes exhalent leur parfum
Montre moi ton visage
Que ta voix sonne en mes oreilles
Car douce est ta voix et beau ton visage
Mon bien aimé est à moi
Il pâit son troupeau parmi les lis
Avant que poigne le jour et
que s'abaissent les ombres
Sois semblable mon bien aimé
à une gazelle au jeune faon
sur les montagnes de l'alliance

Le Songe

Miserere mei
Dona nobis pacem
Da pacem domine
Yahvé
Sur ma couche la nuit
j'ai cherché celui que mon coeur
mais ne l'ai pas trouvé
Agnus dei spera in deo

Je me lèverai donc et parcourrai la ville
Dans les rues et sur les places
Je chercherai celui que mon coeur aime
Je l'ai cherché mais ne l'ai pas trouvé
Da pacem domine libera nos
les gardes m'ont rencontrée
Ceux qui font la ronde dans la ville
Avez vous vu
Celui que mon coeur aime?
filles de Jérusalem n'éveillez pas la bien aimée
avant l'heure de son bon plaisir

Qu'est-ce là qui monte du désert?
Vapeur d'aromates de myrrhe?
vapeur d'encens de tous parfums exotiques?
Voici le lit de Salomon s'est fait un trône
soixante hommes vaillants guerriers
vétérans des combats le glaive au côté
l'environnent
Voici le lit de Salomon s'est fait un trône
en cèdre de Liban
Venez contempler le siège de pourpre
du Liban
venez les plus forts d'Israël contempler
le dossier d'or
venez filles de Sion contempler le roi
Salomon portant le diadème dont le couronne
sa mère au jour de ses noces de la joie de son coeur
Qui venit in nomine
Salomon au jour de ses nouces vaillants
guerriers vétérans des combats le baldaquin
le dossier d'or contempler le roi Salomon

Le Jardin Clos

Que tu es belle ma bien aimé, que tu es belle
Tes yeux sont des colombes
Tes cheveux comme un troupeau de chèvres
ondulant sur les pentes du Galaad
Tes dents sont comme un troupeau de brebis
tondues qui remontent du bain
Chacune a sa jumelle
Tes joues sont comme deux moitiés de grenades
à travers ton voile
Tes deux seins sont comme deux bichelots
gémeaux de la biche qui paissent parmi les lis
Tu me fais perdre le sens par un seul de tes regards
Ma soeur ma fiancée
Viens du Liban et tu seras couronnée viens
et tu seras couronnée du chef d'Amana!
Elle est un jardin bien clos ma soeur ma fiancée
un jardin bien clos une source scellée
Que mon bien aimé entre dans son jardin et qu'il
en goûte les fruits délicieux

La Sulamite

Pourquoi regardez vous la Sulamite?
dansant comme en un double choeur?
Que tes pieds sont beaux dans tes sandales
fille de prince
La courbe de tes flancs est comme un collier
Tes cheveux sont comme la pourpre
Ton chef se dresse semblable au Carmel
Un roi est pris à ses boucles o délices
O délices dans son élan
Mon amour me délices tu ressembles au palmier
Tes seins en sont le grappes je monterai au
palmier j'en saisirai les régimes

Je suis à mon bien aimé et son désir tend
vers moi
Viens mon bien aimé sortons dans la campagne
Nous passerons la nuit dans les villages
le matin nous irons dans les vignes
Là je te ferai le don de mes amours
Filles de Jérusalem n'éveillez pas la bien aimé
avant l'heure de son bon plaisir

Véni spón sa Christi accipe coronam
Quam tibi dominus praepara vit in
aeternum véni spónsa Christi
Quam tibi Dóminus praepará vit in aeternum
Pose moi comme un sceau sur ton coeur
Véni spónsa Christi accipe corávit in aeternum
Pose moi comme un sceau sur ton coeur
comme un sceau sur ton bras car l'amour est
fort comme la mort
La jalousie est dure comme l'enfer
feu une flamme de Yahvé!
Les grandes eaux n'ont pu éteindre l'amour
Les fleuves ne le submergeront pas!

O Sacrum convivium

Olivier Messiaen

O sacrum con vivium! in quo Christus su mitur:
recolitur memoria passionis ejus: mens impletur
gratia, mens impletur gratia. O sacrum, sacrum
sacrum con vivium! in quo Christus
su mitur: mens impletur gratia et futurae gloriae
no bis pignus datur allélia
sacrum, sacrum con vivium!

Groupe vocal de France

Hoewel het schrijven voor koor in Frankrijk sinds bijna twee eeuwen een grote rol in het leven 's lands toonkunstenaars heeft gespeeld – niet in de laatste plaats doordat elke componist wilde hij meedingen naar de prestigieuze Prix de Rome een compositie voor vocale solisten, koor en orkest moest schrijven –, is de a capella koormuziek sinds een steeds verder gaande neergang aan het eind van de zeventiende eeuw in feite pas in onze eigen eeuw weer tot bloei gekomen. Aan het begin van deze ontwikkeling stonden Debussy en Ravel, die beiden bovendien het koor in hun orkestwerken geïntegreerd hebben (resp. in *Syrènes* uit de *Nocturnes* en in *Daphnis et Chloé*). Ravel had bovendien danig de pest aan die verplichte koorwerken en cantates voor de Prix de Rome, die hem dan ook jaar op jaar geweigerd werd, dat hij vanzelfsprekend een veel doorzichtiger, intiemere koorstijl nastreefde dan men vanuit de grote oratoria kende. Afgezien van koorpassages in *Daphnis et Chloé* en *L'enfant et les sortilèges*, schreef Ravel slechts een enkele cyclus voor koor a capella: *Trois Chansons*.

De *Trois Chansons* ontstonden tussen december 1914 en februari 1915. Ravel gebruikte hiervoor eigen teksten. Evenals Debussy waren zijn voornaamste modellen voor de a capella koorstijl de zestiende-eeuwse chansons van bij voorbeeld Clément Janequin en Claude Lejeune. *Nicolette* heeft een volksachtig, chansonette karakter evenals het speels virtuoze *Ronde. Trois beaux oiseaux du paradis* (Ravels muzikale bijdrage tot de oorlog, waaraan hij wegens zijn lengte – een centimeter te kort – slechts zijdelings mocht deelnemen, al heeft hem dat buitengewoon aangegrepen: de drie vogels hebben patriottische kleuren van de Tricolore) is typerender voor Ravels stijl: doorzichtig, harmonisch zeer pastelkleurig en perfect in balans. Ravels grote gevoel voor harmonische kleur (met de nadruk meer op de kleur dan op de relatie tussen melodische lijnen en harmonische beweging) vinden we ook terug bij Francis Poulenc.

In tegenstelling tot Debussy en Ravel heeft Poulenc een omvangrijk oeuvre voor koor geschapen: niet alleen zulke groot-

se werken voor soli, koor en orkest als het immer populaire *Gloria* en het indrukwekkende *Stabat mater*, maar ook een grote hoeveelheid wereldlijke en religieuze composities voor koor a capella. De bekendste onder deze a capella-werken zijn de *Mis in G*, de cantates *Figure humaine* en *Un soir de neige*, de prachtige *Quatre motets pour un temps de Pénitence* en de *Quatre motets pour le temps de Noël*. Van een lichter allooi zijn de *Sept chansons* uit 1936 en het achttal *Chansons françaises* uit 1945/46. Terwijl de laatst genoemde cyclus op het niveau van niet meer dan charmante volksliedbewerkingen staat, zijn de *Sept Chansons* hoe licht hier en daar ook van een andere allure. In deze koorliederen heeft Poulenc zijn meesterschap, zijn knappe beheersing van melodie, harmonie, contrapunt, van oude en nieuwe stijlen, zijn gevoel voor humor en evenzeer voor sentiment op perfecte wijze geëtaleerd en vormgegeven.

Een bijzonderheid van deze cyclus is bovendien de keuze van de tekstdichters, namelijk Guillaume Apollinaire en Paul Eluard. Beiden komen we veelvuldig in het oeuvre van Poulenc tegen: „Wanneer op mijn graf gegrift zou zijn: hier ligt Francis Poulenc, de musicus van Apollinaire en Eluard, dan zou ik dat beschouwen als de mooiste aanspraak die ik op roem heb.” Beide dichters zijn vooral bekend geworden door hun surrealistische versen, maar minstens zo wezenlijk, ook voor Poulenc, is het fijnzinnige taalgebruik en de fijnbesnaarde kijk op de wereld van beide kunstenaars. Beiden kenden dat zelfde bijzondere mengsel van lichte ironie, milde humor, welgemeend sentiment (soms zelfs een enkel moment van sentimentaliteit), een zekere distinctie en een hartverwarmende levenslust, dat alles gekruid met een weinig symbolisme en een virtuoze beheersing van de taal. Poulenc heeft hier zijn levenlang uit kunnen putten, in vele sololiederen en in de *Sept Chansons*, en hier voor zijn complete arsenaal met stijlimitatie (van Renaissance-chansons en Gregoriaans tot music hall, cabaret en volksliedjes) en technische hoogstandjes aangewend. Maar: zonder ook maar een moment zijn zo hoogst persoonlijke taal te veronachtzamen.

In 1936 sloot een viertal jonge componisten zich aan, min of meer in dezelfde zin als direct na de Eerste Wereldoorlog de

bekende Groupe des Six van Milhaud, Poulenc, Honegger en consorten en als in 1935 de tegenwoordig totaal vergeten 'School van Arceuil' (Sauguet, Jacob en anderen), een eerbetoon aan Satie die in Arceuil woonde. De nieuwe groep uit 1936 noemde zich La jeune France: Olivier Messiaen, André Jolivet, Daniel-Lesur en Yves Baudrier. De laatst genoemde was de grote denker van La jeune France en tevens de opsteller van het manifest van de groep, waaruit het volgende fragment: 'Nu de levensomstandigheden steeds harder, mechanischer en onpersoonlijker worden, moet de muziek onvervuld haar geestelijke kracht en edelmoedige uitwerking naar hen toedragen die ervan houden. La jeune France, die haar naam ontleend aan Berlioz, volgt de weg die de grote meester indertijd met zoveel moeite bewandeld heeft. (...) De richtlijnen van deze groep zullen van uiteenlopende aard zijn en komen enkel daarin overeen, dat zij tezamen verlangen slechts genoeg te nemen met oprechtheid, edelmoedigheid en kritisch bewustzijn.' Terugkeer naar het menselijke en verzet tegen het cerebrale neoclassicisme van met name Stravinsky. 'Sincérité, conscience', was hun slogan, zoals opgesteld door Jolivet.

Le Cantique des Cantiques van Daniel-Lesur is qua opzet van een zelfde allure als de vrijwel gelijktijdig en voor hetzelfde koor (Ensemble vocal Marcel Couraud van de Franse radio) geschreven *Cinq Rechants* (1948) van Messiaen en *Epithalame* van Jolivet. Maar de techniek van Daniel-Lesur is een totaal andere. Als leerling van Tournemire en Gallon verkiest Daniel-Lesur een regelmatig cadans, een duidelijker ritmiek en vooral een contrapuntisch lijnenspel dat stevig in de traditie is geworteld. Niet voor niets was hij gedurende bijna dertig jaar leraar contrapunt aan de Schola Cantorum, het instituut dat het Gregoriaans, Palestrina en Bach hoger in haar blazen heeft staan dan Couperin, Berlioz en Debussy. Voor zijn zetting van het Hooglied heeft Daniel-Lesur verscheidene moderne en oudere versies van de tekst gebruikt en deze voor een tot twaalf stemmen gezet.

Het Hooglied is door de eeuwen heen op verschillende manieren geïnterpreteerd, als lofzang op de liefde, als een allegorie

over het verbond van God met zijn uitverkoren volk, met de joden, als mystieke uiting van het huwelijk met Christus en de kerk, als symbolisering van het mystieke huwelijk van God met de heilige maagd Maria, als een veelzijdige, van symbolen zwangere pastorale, een variant van idyllische gedichten uit het antieke Griekenland. Daniel-Lesur verwijst naar deze uiteenlopende facetten door ze van passende muzikale texturen te voorzien: Hebreeuwse melodieën, fragmenten uit het Gregoriaans en zo voorts. Het geheel is uit zeven delen samengesteld: Dialogue, La voix du bien-aimé, Le songe, Le roi Salomon, Le jardin clos, La Sulamite en Epithalame.

De autodidact Baudrier en de wat afstandelijke en traditionele Lesur (hij schrijft zijn voor- en achternaam aanen: Daniel-Lesur) hebben geen van beiden zo'n belangrijke rol gespeeld als de briljante mysticus, ritmicus, ornitholoog en organist Olivier Messiaen en de oermenselijke en aanstekelijk vitale André Jolivet. Deze twee waren ook de meest progressieve componisten van hun generatie. Onvermoeibaar zochten zij naar nieuwe middelen om hun kunst nog meer uitdrukkingskracht te verlenen, om de humanitaire en religieuze waarde van muziek nog ondubbelzinniger te doen gelden. Beiden hebben daartoe hun aandacht op de buiten-Europese bovenal rituele muziek gericht met haar voor het Westen zo complexe ritmiek. Zij waren niet de eersten die hun blik met name op het Oosten hadden gericht. Voor hen hadden Koechlin en vooral Maurice Emmanuel reeds pogingen ondernomen om de in Frankrijk zo geliefde oriëntaalse sausjes in te ruilen voor een meer technische en een ten opzichte van de Oriënt ook van meer respect getuigende geestelijke benadering.

Of dat, achteraf beschouwd, Messiaen ook werkelijk gelukt is, mag langzamerhand betwijfeld worden, maar Jolivet heeft zijn leven lang tenminste al het mogelijke gedaan om de muziek haar rituele functie terug te geven. Muziek moest weer opzwepend en bezwerend zijn, bedwelmend en angstaanjagend. Om dat te realiseren is hij bij de Afrikaanse en Indiase muziek te rade gegaan. Zo schreef hij een groot aantal bezweringen (*Incantations*), onder meer voor fluit, terwijl het bezwerende element

alszodanig (een zwevende melodiek met veel voorstellen, in een bijkans ongreepbare maar ook onophoudelijke puls, of een opzweepende tot in de trance doorgevoerde, hoewel altijd ook zeer complexe ritmiek) in bijna al zijn composities een buitengewoon belangrijke rol speelt.

Épithalame voor een twaalfstemmig vokaal orkest, zoals de componist het terecht heeft aangegeven, schreef Jolivet in 1953 in het geheim voor zijn vrouw, Hilda, ter gelegenheid van hun twintig jarig huwelijk. De tekst is van Jolivet zelf en refereert aan heilige teksten uit het oude Egypte, India, China, Griekenland en Kanaän (Oude Testament). Om het symfonische en orkestrale effect van deze koormuziek te versterken heeft Jolivet bovendien gebruik gemaakt van verscheidene verbale klanken zonder specifieke betekenis: „Ouvrons les portes de l'AMOUR / Par le Verbe qui sied et par l'intonation juste / i a é o ô u é / Fais un heureux jour sur les ailes de l'AMOUR.” *Épithalame* bestaat uit drie delen: Moderato, Allegro en Allegro Maestoso. Ook in dit belangwekkende werk speelt het ritueel, de ceremonie een centrale rol: het ritueel van de liefde, van het leven, het samenleven.

In feite zijn Messiaens *O Sacrum Convivium* en Daniel-Lesurs *Hooglied* lofzangen op de liefde, al is Messiaens koorwerkje uit 1937 uitermate bescheiden en betreft het uitsluitend de mystieke liefde. In *Harawi* en in de na de oorlog geschreven *Turan-galila Symfonie* en de fenomenale *Cinq Rechants* voor koor a capella heeft Messiaen op bijkans uitzinnige toon de eenheid van de mystieke en de lichamelijke liefde bezongen. *O Sacrum Convivium* is tot op heden zijn enige uitstapje op het terrein van de puur liturgische muziek gebleven.

Leo Samama, 1986

Le Groupe Vocal de France

Opgericht in 1976 door het Ministerie van Cultuur, in het begin geleid door Marcel Couraud en vanaf 1979 door John Alldis, vormt de Groupe Vocal de France een ensemble bestaand uit twaalf zangers en zangeressen van uitzonderlijke kwaliteit en internationaal niveau.

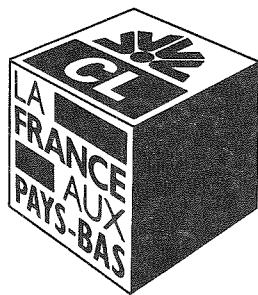
In 1983 werd Michel Tranchant vaste dirigent van het gezelschap en werd het repertoire onder zijn leiding uitgebreid met oude muziek en eigentijdse werken van onder meer Cristobal Halffter, Betsy Jolas, André Jolivet, Daniel-Lesur, Olivier Messiaen, Emmanuel Nuñez, Maurice Ohana, Iannis Xenakis en György Ligeti.

Verder voert de Groupe Vocal de France diverse werken uit die speciaal voor dit ensemble zijn geschreven door Alain Banquart (1981), Patrick Marcland (1982), Edgar Cosma, Didier Denis, Michel Fischer, Philippe Manoury (1983), Marc Bleuisse, Denis Cohen, Pascal Duspín, Jacques Lenot, Denis Levaillant (1984), François Bousch, Francis Miroglio, Luis de Pablo (1985), Hugues Dufourt, Philippe Hersant en Michel Zbar (1986).

Buiten een groot aantal optredens in Frankrijk, onder andere tijdens de festivals van Albi, Angers, La Rochelle, Saintes, Tours en Straatsburg, oogstte de Groupe Vocal de France succes in het buitenland; met name in Italië en Portugal in 1981, Israël in 1982, de Verenigde Staten in 1983, Duitsland in 1984 en Engeland in 1985.

Naast hun vaste dirigent werd het ensemble geleid door Mattias Bamert, Gary Bertini, Pierre Boulez, William Christie, Dominique Debart, Peter Eötvös, Eric Ericson, Alexandre Myrat, Kent Nagano en Mstislav Rostropovitch.

Deze voorstelling kwam mede tot stand in samenwerking met l'Association Française d'Action Artistique.

Uitgave: Stichting Holland Festival
Kleine - Gartmanplantsoen 21
1017 RP Amsterdam
Tel: 020 - 27 65 66
Telex: 11218 HFAUB
Telefax: 020 - 25 31 40
Telegramadres: Festival Amsterdam

Bestuur:

F. Becht, voorzitter
mr. H.J. Jong, penningmeester
mr. G. Korthals Altes
drs. J.W. Schrofer
dr. L. Ginjaar
dr. L.J.C.M. Le Blanc
Mr. E.L.L. de Wilde

Directie/muziek: Ad 's-Gravesande

Theater: Arthur Sonnen

Dans: Marc Jonkers

Productieleiding: Elza Heijman

Productie: Joël Bons, Sigi Giesler, Just Smits,
Monica van Steen, Gwenoële Trapman,
Willem Trommels, Josée Voormans, Oscar Wibaut,
Karin IJzermans

Secretariaat: Mieke Coenemans, Karin Köhler,
Tineke van Manen, Alma Netten, Ivonne Valk

Administratie: Karin Boef

Pers & Publiciteit: Irene de Groot,
Carla Hazewindus- Schipper, Hubert van der Kleij,
Babs van Overbeek, Harriët Rotshuizen, Hans Smit,
Anne Werthiem - Tolk

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door het
Prins Bernhard Fonds

Fotograferen verboden